

PROZA

Vinko Moederndorfer

Punčka

1.

Punčkina mama se je priselila v sobo v tretjem nadstropju stare hiše, v starem delu mesta, takrat, ko je bila še noseča s Punčko. Gazdarici, debeli Pavlini (njen ded je bil nekoč lastnik skoraj vse ulice, pa so mu vse nacionalizirali, pustili so mu samo hišo na številki 8), se je mlada nosečnica zasmilila. "Noseči ste pa še kadite kot kakšen južnjak..." Gazdarica Pavlina je neprestano uporabljala frazo "kot kakšen južnjak", vpletala jo je, kot najbolj nemogočo primerjavo, skoraj v prav vsak stavek. Na primer: "Danes je avtobusar vozil tako hitro kot kakšen južnjak," (pa šofer sploh ni bil južnjak) ali pa, "madonca, sem videla Milana iz prvega nadstropja, pijan je bil kot kakšen južnjak." Včasih so bili stavki še bolj čudni. Skoraj brez prave logike. "Vse toliko stane kot kakšen južnjak. Letos je pa poletje tako svinjsko soparno kot kakšen zagaman južnjak." Skratka, gazdarica Pavla je uporabljala svojo najljubšo frazo tudi, kadar ni bilo nobene prave vsebinske povezave. "Kot kakšen južnjak," – to je izrekla v enem dahu in velikokrat se vsebine izrečenega stavka sploh ni zavedala.

"Ja, nehajte tako rauhat! Noseči ste, a ni to že dovolj hudo! Morate še kaditi! Pa to je grozno neodgovorno!" Punčkina bodoča mama je tisti čas res kadila "kot kakšen južnjak". Ostala je sama, njen fant, moški, ki jo je tako grdo napihnil, je brez besed izginil. Že kakšen mesec se ni oglasil. Čakala ga je pred podjetjem, kjer je delal kot zidar; čakala ga je vsak dan in ob vseh mogočih in nemogočih urah, čakala ga je tudi v dežju (kot v kakšnem črno-belem italijanskem filmu iz leta petdeset: visoko noseča mlada žena čaka svojega dragega na cesti in dež ji lije po obrazu, kaplja ji od nosu, tako da sploh ne moremo vedeti, kaj so solze in kaj dežne kaplje; fanta, njenega ljubega, pa ni in ni – od nikoder). Tako ga je čakala vsak dan, on pa ji je vedno pobegnil pri zadnjih vratih, dokler nekega dne sploh ni popolnoma izginil.

"Ne tko brez veze čakati, saj smo vam rekli, da ga ni več. Ja, tudi svojo omarico je izpraznil, lahko pogledate, ja... Zakaj bi vam lagal! Nič ni povedal. Kar šel je, baraba! Tudi orodja ni vrnil. Ko ga dobim, bo dobil svoje po gobcu. Res, gospa, žal mi je, ampak ni nategnil samo vas, tudi mene je. Naprej sem mu plačal, za cel

mesec..."

Tako je nosečnica ostala sama.

Morala si je dobiti primerno stanovanje. V sobi še z dvema sodelavkama, bila je zaposlena (delo v treh izmenah) pri tkalnem stroju, ni mogla več živeti. Zdaj, ko bo prišel otrok, si mora poiskati svoje stanovanje. Ni važno kakšno, lahko je ena sama soba, ni vajena razkošja, razkošje bi jo motilo, vso mladost je hodila, z bosimi nogami in pesek jo je pikal v podplate, v latrino na koncu dvorišča; ne potrebuje mnogo, samo da bo lahko zakurila, da bo njej in njenemu otroku toplo. A ja, še to, plenice mora nekje obešat, tudi to se ji zdi važno in voda naj ne bi bila predaletč. "Prav," je rekla gazdarica Pavlina, "bova šli pogledat. Zgoraj, v tretjem je ena soba. Že dolgo ni noben stanoval not, ampak zidovi so debeli, in ko jih enkrat segreješ, so topli celo zimo. Poleti pa je v kamri prijetno hladno. Malo si boste morali uredit, je svinjsko kot kakšen južnjak, pa bo že šlo. Toda!" zdaj je gazdarica Pavlina privzdignila levo obrv tako, da je njen obraz postal nenadoma strašno strog. To, z levo obrvjo, je znala gazdarica Pavlina zelo dobro in vedno je dosegla učinek strogosti, ostrine, nepopustljivosti... Še enkrat je rekla: "Toda," in ponovila čarovnijo z levo obrvijo, "sobo vam dam pod pogojem, da pri priči nehate kaditi." Bodoča Punčkina mama je brez besed zmečkala komaj prižgano cigareto v težkem steklenem pepelniku, ki je stal na mizi. Potem je odločno prikimala (od tega hipa je kadila samo še na skrivaj). Šele zdaj je gazdarica Pavlina spustila našpičeno obrv in z mesnatimi prsti potrepljala nosečnico po upadlih licih. "Saj sem vedela, da ste poštena punca. Poštena pa poštena, kot kakšen južnjak!"

2.

Soba tik pod streho je bila zanemarjena. Pravzaprav je bil to del hodnika, ki je vodil v sosednjo hišo. Hodnik so zazidali, gazdarica Pavlina pravi, da takrat, ko so dedku "ukradli" vso ulico, in nastala je zelo dolga pa še kar precej široka soba z dvema oknom. Sobo so stanovalci uporabljali za obešanje perila in za odlaganje odsluženih štedilnikov. Zdaj, ko se bo v sobo priselila mlada nosečnica, vsi v hiši čutijo dolžnost, da ji pomagajo pri urejanju sobe. Fredi, ki sicer nikoli nikomur ne pomaga, se je javil, da bo sobo prebelil, šofer Milan pa bo izoliral okna, položil linolej in s svojim večno krehajočim tovornjakom pripeljal nosečnico pohištvo.

Šofer Milan je bil zelo presenečen, ko so na njegov rahitični kamion naložili samo dva stola, kuhalnik z dvema grelnima ploščama, star in ofucan jogi modroc ter dva kovčka. Drugega nič.

Kaj hitro so stanovalci s podstrešja potegnili star kavč, zelo obrabljen kredenco, ki jo je prispeval Pepi, ter veliko mizo. Fredi je vse to pohištvo žvižgaje prepleskal. Stara Italijanka, ki je z enookim Pepijem živela v pritličju, je solidarnostnim delavcem kuhala čaj in ga izdatno zalivala z rumom.

Nosečnica jim je bila hvaležna. Počutila se je kot dolžnica, čeprav so ji vsi kar

naprej zatrjevali: "To ni nič! To mi radi! To bi mi za vsakega!" Pa vendar se je mladi in še kar lepi nosečnici prvi prislinil Fredi. Že prvi večer jo je začel nagovarjati: da saj ni nič, če je noseča, da saj lahko, če se dobro počuti, da je slišal, ali pa celo prebral, da tudi tako visoko noseče ženske lahko spustijo moškega vase, da jim celo bolj paše, da naj vendar poskusi, da bosta pazljivo in od strani... Pa mu je tretji večer popustila.

Ležala je v strahu in na boku, ko se ji je neslišno priplazil odzad. Milo in tiho jo je kavsnil. Kot da je zrno. Z rokama je objela svoj kipeči trebuh in zrla v rumenkasto steno nasproti. Sveže prepleskana stena je smrdela po vodni barvi.

Zaprla je oči in všeč ji je bilo. Všeč zato, ker te trenutke, ko se je od zad počasi in pazljivo vtikal vanjo in ji gnetel dojki, ni bila več tako zelo sama; ugodje njenega razdraženega telesa se je prepletlo z občutkom, da ima nekoga (pa čeprav samo za nekaj kratkih hipov), ki jo varuje in ki je njen.

Ko je Fredi potegnil hlače nazaj na rit (niti slekel jih ni do konca, samo do gležnjev) in jo v slovo kušnil na čelo, ji je šlo kljub vsemu na jok. Ko pa je končno zaprl vrata za sabo, je zajokala. Bila je spet sama. Sicer je imela pobeljeno in čisto (vonj cenene vodotopne in grdo rumenkaste barve je smrdel v prostoru), toda spoznanje, da ljudje kljub vsemu ne naredijo nič zastonj in da je treba vse plačati, jo je divje zaključevalo v srce.

Še nerojena Punčka v njenem trebuhu jo je brenila pod rebra, da ji je za kratek hip vzelo sapo in posušilo solze.

3.

Potem se je rodila Punčka.

Njena bodoča mama je bila na obisku pri Pepiju in njegovi Italijanki, ko jo je začelo prijemat. Medtem ko je Italijanka odprla kredenco, kjer je imela v škatli za čevlje spravljene fotografije svoje mladosti, je mlado nosečnico stisnilo v životu in ji vzelo sapo. Držalo jo je nekaj kratkih hipov, potem je popustilo. Punčkina mama se spominja, da se ji je zdelo, kot da jo je velika roka zagrabila za drob in ga držala s tako močjo, da so se ji v nogah začeli nabirati mravljinci (na milijone jih je čutila), ki so jo za hip naredili hromo in brez občutkov. To se je potem ponavljalo vsakih nekaj deset minut. "Nič," je rekla debela gazdarica Pavlina, ko je čez kakšno uro prišla na obisk, "treba bo v porodnišnico; če se jaz kaj spoznam, boš danes en dva tri rodila kot kakšen južnjak." Punčkina bodoča mama je bila od neprestanih popadkov že vsa zvita, kot gabrova veja. Sploh se ni mogla zravnati. "A je to to?" se je spraševala. "To ne more biti to, saj imam še cel teden časa!" Debela gazdarica Pavlina pa je bila odločna. "Seveda je to to! Jaz sicer še nisem tega dala skoz, in najbrž tudi ne bom, hvala bogu!, ampak povem ti, da sem brala o tem in tudi na filmih sem videla. Prmej, da je to to! Sem ziher kot kakšen južnjak!" Zdaj je Punčkino mamo spet zagrabilo. Stisnila se je v dve gubi in zajamrala. Italijanka ji je položila mokro krpo na čelo. Pepi je stal nemočen sredi kuhinje, ob telesu zmedeno dvigoval in spuščal svoje kratke in debele

roke, kot da so ga najeli za delati veter, ter ves zmeden ponavljal: "To so ženske reči, jaz se na to ne spoznam. To so ženske reči, jaz nimam pojma..." Debela gazdarica Pavlina je zagrabila bodočo Punčkino mamo pod pazduho in jo vlekla navzdol po stopnicah. "Alo, greva... Samo še kakšno spodnje perilo rabiš za zraven. Najbrž boš v bolnici ostala kakšen dan. Sem v revijah brala, da je tako!" Nosečnico je spet prijelo, noge ji je okamnilo, niti premakniti se ni mogla, še ko se ji je stemnilo in je v Pavlininem mesnatem naročju lezla skup, je ponavljala: "Ne, to ni to, to preveč boli..." Debela Pavlina je na hodniku spustila živalski krik, ki je pomenil, da naj takoj vsi pri priči in za prmej pridejo in pomagajo! Iz svojega brloga je prvi, v samih gatah, pritekel šofer Milan in tudi drugi so prišli. Samo Fredi se je v svoji sobi na koncu hodnika delal, da ga ni doma. Hitro je ugasnil luč (v njegovi sobi, ki je imela samo okno na temačen hodnik, je noč in dan morala goreti luč) in se prihuljil ob vratih ter špegal skoz ključavnico. Imel je slabo vest, ker je spal z nosečnico v osmem mesecu. Pričakoval je, da bo seks z nosečo žensko nekaj posebnega. Da bo lahko vsepovsod pravil. Pa se ni zgodilo nič. Nobena nebesa se niso odprla, nobene posebne zatemnitve ni bilo, nobenih "trzlajev, ki te posesajo vase, da se ti zmeša..." "Fantje, vse sem že probal, tudi nosečnico, vam povem: nič posebnega... Preveč moraš ahtat! Še eno rundo! Jaz plačam!" se je ustil pred tatinskimi kolegi v bifeju na koncu ulice.

Debela Pavlina ravnokar končuje svoj krik, ko se nosečnici spusti voda. "Oprostite," začne jamrat in še bolj jo zvije k tlom, kot da bi hotela z gubo telesa zaustaviti kalno vodo, ki ji odteka po notranji strani stegen. Dela se vroča lužica, ki puhti s prav posebnim vonjem. "Ušlo mi je... oprostite, nisem nalašč..." ponavlja nosečnica, "saj ne vem, kaj mi je," in gre ji na jok. Debela Pavlina jo potolaži. Njena tolažba deluje strokovno in pomirjajoče. "Nič se ne sekiraj, saj se nisi polulala, to je čisto drugačna voda, sem videla zadnjič dopoldne na šolski televiziji." Zdaj se Pavlina energično obrne k šoferju Milanu in dokončno prevzame reči v svoje roke. "Kar s kamionom jo boš peljal!" ukaže, šofer Milan samo ubogljivo prikima in nemudoma začne vleči hlače nase. "Hitro, naj nekdo steče gor in zmeče v torbo nekaj perila. Saj ne more roditi kot kakšen južnjak, brez rezervnih gat!" Ponudil se je Pepi, pa ga nosečnica, ki je zdaj že vsa zvita v dve gubi, ustavi: "Ne, ni treba... samo to imam!" "Kaaaj...?!" ne more verjeti Pavlina, "takoj naj nekaj spodnjih hlač posodi tvoja žena!" in Pepiju ukazovalno zavrta prst v prsni koš. Tudi Pepi si ne upa ugovarjati. Takoj odhiti po stopnicah navzgor. Medtem se je šofer Milan že oblekel. S Pavlino sta zagrabila nosečnico vsak s svoje strani (Pavlina je bila močna ženska, močna kot kakšen južnjak) in jo nesla po stopnicah. Voda pa je odtekla za njimi in v drobnih, prekinjenih curkih puščala sled.

Spodaj na ulici je stal Milanov kamion. Zavore niso dobro delovale, zato je imel Milan vedno pod kolesi svojega "Dojca" podstavljenih še nekaj opek. "Dajmo, dajmo!" je priganjala Pavlina, bodoča Punčkina mama pa je grizla ustnice in stiskala život, kot da mora zadržati vsebino v sebi (pa naj bo kakršnakoli, čeprav jo je najbolj spominjala na pritisk ogromnih količin blata v črevu), ki je že tik pred tem, da ji uide iz telesa. Milan in Pavlina sta nekako stlačila nosečnico v kamion. Pavlina jo je potiskala od zadaj, Milan pa jo je iz kabine vlekel za roke. Ko so bili že vsi trije v kabini in je

Pavlina energično pribila: "Tako, zdaj pa pejmo roditi!" si je Milan komaj upal plaho pripomniti, da še ne, ker mora nekdo od trojice iti ven in izpod sprednjih koles odmakniti opeke. Ker nosečnica ne more, ker on tudi ne more, saj mora med operacijo odstranjevanja opek krepko pritiskati na zavoro, bo najbolj, da gre ven ona, Pavlina. Pavlina je dvakrat trikrat zaklela kot kakšen južnjak in se skobacala na plan, odbrcala opeke izpod koles in zlezla nazaj v kabino. Nosečnica se je medtem poskušala čim bolje, porodnim popadkom primerno in udobno, namestiti nekje med sedežem, volanom, menjalnikom in armaturno ploščo. Že so skoraj odpeljali, ko je iz hiše pridirjal, seveda v sami pižami in z večno odprtim razporkom, Pepi z modro plastično vrečko, v katero je njegova Italijanka zmetala nekaj svojega prepranega perila in dve brisači pa še svojo svileno haljo za povrh, potiskano s podobami vrtničnih cvetov. Končno so odpeljali.

Milanov kamion je krehal in tresel, da nosečnica ni več vedela, kaj so popadki in kaj cukajoče tresenje pettonskega odsluženega kamiona. Ni se vedelo, kdo bo rodil, ali ona, bodoča Punčkina mama, ali uboga odslužena mašina pettonarja...

"Kaj, če bomo prišli prepozno?" je zelo plaho vprašal šofer Milan. "Nič, bo pa kar tu rodila! Mislim, da obvladam tudi to! Sem videla v eni izobraževalni oddaji, pa tudi knjigo imam doma, ROJSTVO, KAKŠEN ČUDEŽ, prima ameriška knjiga. Piše, da moraš v takšnih primerih popkovino odgrizniti z zobmi, ja, to je še najbolj higiensko..." je strokovnjaško kimala Pavlina. Zdaj je nosečnica zverinsko zakričala, morda zaradi Pavlininih besed ali pa zgolj zaradi intenzivnosti popadka. In tudi šofer Milan je trdneje prijel za volan in čisto po tihem prosil Boga, naj vendar mašina, ki je dala skoz že nekoliko manevrov bivše JLA, da naj, za boga milega svetega!, nikar ne crkne! Milan se je že videl, kako ga debela gazdarica Pavlina sili, da naj se takoj skloni in pregrizne rožnato popkovino!

Pa ni nobena, še tako iskrena prošnja pomagala. Na križišču pri Hrvaškem trgu, točno sto metrov pred porodnišnico, je kamion s strašnim kašljanjem (kot da bo dokončno umrl) crknil.

Popadki so bili že zelo močni in zdelo se je, da bodoča Punčkina mama ne ve več zase. Pavlina je zaklela, spet kot kakšen južnjak, s svojo mesnato ročico zamahnila proti šoferju Milanu, češ, s stabo in tvojim kamionom ne bo nikoli nič, in stopila na sredo križišča. Avtomobili so presenečeno obstali in nekaj trenutkov ni nihče niti zatrobil. Pavlina pa je stala sredi križišča in mahala na vse strani. Zmeda je bila popolna. In tudi v kabini umirajočega pettonskega tovarnjaka je bila atmosfera vseprej kot pomirjujoča. Šofer Milan se je sklanjal nad nosečnico, jo držal pod vratom, z drugo roko pa ji je pihljal pred obrazom. Bil je tako nemočen, da so mu pritekale solze. "Saj bo vse v redu, saj bo vse v redu! Malo še zdrži, čisto malo..." in je pokazal s prsti roke, koliko malo naj še zdrži, zraven pa je jokal in nervozno pogledaval po križišču, kjer je Pavlina poskušala urediti svet. K sreči je pritekel mlad policaj. Pavlina ga je nemudoma napadla. "Za življenje gre! Rodila bo! Tam! Tam! kaj se tako obirate kot kakšen južnjak, tam vendar, v tisti škatli kamionasti! Dajte, pomagajte, saj ste zato plačani, aneda!" Mlademu uniformirancu so se na čelu v hipu nabrale znojne kapljice.

Revež (bil je še mlad in brez otrok) ni vedel, kaj naj stori. Naj pokliče centralo ali naj poskuša urediti zagodljani promet v križišču, ali pa naj se morda kar povzpne v kabino tovornjaka in pomaga roditi (moj bog! in ravno prva pomoč mu ni nikoli dobro šla)? Medtem Pavlina ni izgubljala časa. S svojim telesom je zaprla pot rešilnemu avtomobilu, ki je, hvala bogu prazen in brez prižgane modre luči, pripeljal v križišče. S skupnimi močmi so spravili nosečnico, ki sploh ni več vedela, kaj se z njo dogaja, v rešilni avto in jo odpeljali (tokrat s prižganimi modrimi lučmi in sireno) naravnost v porodnišnico. Na sprednjem sedežu je seveda sedela gazdarica Pavlina, z modro plastično vrečko v naročju, in delila strokovne nasvete šoferju rešilca, zraven pa preklinjala kot kakšen južnjak.

Šofer Milan pa je medtem stal sredi križišča in ni in ni mogel razumeti, da ga je njegov Dojc, s katerim sta dala že svašta skoz, spet enkrat izdal. Če ne bi bilo skupine jeznih šoferjev, ki so se hoteli še pred nočjo pretolči skoz zabasano križišče in so potisnili Milanov kamion v stransko ulico, bi bila zmeda sredi križišča še nekajkrat hujša. Milan je bil tako iz uma, kljub vsemu je bila izkušnja s porodnimi popadki zanj nekaj novega, da je samo nemočno stal sredi križišča in debelo gledal, ko so jezni gospodje z mladim policajem na čelu, ki je bil zelo vesel, da se je tako poceni zmazal iz kremplj debele in energične gospe, rinili njegov kamion v stransko ulico.

Milan je šele čez čas prišel k sebi. Besen je postopal okoli svojega izdajalskega kamiona, ga zmerjal, "baraba zmešana soldaška, nalašč mi to delaš," ga preklinjal, "jebem ti svinjo plehnato, prekleti kup pločevinastega dreka," se z njim prerekal kot z živim človekom in ga končno z vso silo brenil v sprednji blatnik in si nemudoma zlomil palec na nogi.

Medtem ko so Milanu na urgentnem oddelku, dva bloka za porodnišnico, dajali na nogo mavčni gležnjak, se je rodila Punčka.

Debela gazdarica Pavlina, ki je čakala na hodniku pred porodno sobo, z obvezno modro plastično vrečko v naročju, v njej je bilo preprano spodnje perilo, je še isti večer vse do podrobnosti natančno pripovedovala stanovalcem hiše... Pripovedovala je tako živo, kot da bi rodila ona, šofer Milan pa je sedel poleg in grenko prikimal, saj ga je zverinsko kljuvalo v zlomljenem palcu.

Gazdarica Pavlina je pripovedovala: "Šlo je en dva tri! Samo dvakrat je javnila. Enkrat strašno glasno in kratko, kot da bi jo iz kože cuknili, drugič pa bolj potih, zateglo in dolgo, pa zato nič manj boleče. Potem pa je naredilo 'plump', in otrok se je rodil. Zdrav otrok! Zdrav kot kakšen južnjak!"

"In kaj je...?" je vprašal Pepi.

"Si, si, kaj za eno bambino...?" je še bolj vznemirjeno in v čustveni slovenski italijanščini vprašala Pepijeva Italijanka in oči so se ji orosile.

Gazdarica Pavlina je samo prhnila (phhhh!) in dvignila levo obrv, kot je to znala samo ona, češ, saj je vendar jasno:

"Punčka je!"